

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LARA 2017

MEMORANDAMU

MARAGA: 70

Memorandamu uyu u na masiatari a 10.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

U TSHILA NDI U VHONA – RN Madadzhe

MBUDZISO 1

- 1.1 U pfa zwo no khou ambiwa nga Maria zwi tshi sumbedza u mu funa.√ (1)
- 1.2 Mushumoni sibadela tsha Vuvha.√ (1)
- 1.3 U funa vhanna vhavhili nga tshifhinga tshithihi.√√ (2)
- 1.4 Mafhungo a bugu o disendeka khae/Ndi ene ane a vha na thaidzo u bva mathomoni a bugu u swika magumoni. √√ (2)
- 1.5 Maria u sumbedza u funa Mpho fhedzi u ofha u mu vhudza sa izwi kha lufuno vhafumakadzi a vha tei u ambisa vhanna, vhone tshavho ndi u ambiswa.√√ (2)
- 1.6 Ndi hune ha thoma lufuno vhukati ha Mpho na Maria mushumoni. √√ (2)
- 1.7 Mpho o fhelelwa nga mushumo nge a didzhenisa kha lufuno na Maria sa mushumisani zwa ita uri a si tsha thogomela mushumo na vhalwadze.√√ (2)
- 1.8 A zwo ngo tea, zwi tsitsa tshirunzi tsha muthu ngau u vha na vhudifari vhu si havhudi.√√ (2)
- 1.9 Hayani u fanela u thonifha mufunwa wawe, a songo tshila vhutshilo ho balanganaho.√ Mushumoni u tea u dibvisa kha zwa lufuno sa izwi zwi tshi dzhenisa khakhathini.√ U tea u vha musidzana a fhlufhedzeaho hothe hune a vha hone.√ (Na dziñwe phindulo dzi pfallaho). (3)

(3)
[17]

NA

MBUDZISO 2

- 2.1 Hune ha dzula Dzwaini na Dugudzha.√ (1)
- 2.2 Wa u vhulaha Mashudu.√ (1)
- 2.3 U funana ha Mpho na Maria ane a vha mufunwa wa Mashudu nge Nḁaḁiso a vhudza Mashudu/Musi Mpho a si tsha kona u badela tshelede ye a pfana na Mashudu ya ḁwedzi nga ḁwedzi.√√ (2)
- 2.4 Dzwaini na Dugudzha vho ḁidzhenisa kha u vhulaha Mashudu hu u ḁoda u wana tshelede ye ya fhedza ḁo vha luḁanya.√√ (2)
- 2.5 Bulayo ḁa Mashudu nga Dzwaini na Dugudzha. √√ (2)
- 2.6 A ḁutuwedza uri Mpho avho thulwa nga goloi a tshi bva khothe zwe zwa vha zwi tshi ḁo vha zwi songo bvelela arali hu si nga nyito dzo bvelelaho mafhungoni are afho nḁha.√√ (2)
- 2.7 U sumbedza uri vhathu ri tea u fulufhedzea kha vhafunwa vhashu.√√ (2)
- 2.8 Ee, Mpho vhuḁifari hawe ho vha hu si havhuḁi zwi sa anani na u funzea hawe sa dokotela.√√ (2)
- 2.9 Zwi a tendisea lune dakalo ḁawe ḁa u kunda mulandu khothe ḁi nga vha ḁo ita uri a si tsha ḁhogomela musi a tshi pfukha badani ha mbo bvelela khombo.√√ (2)
- 2.10 Ndi a vha pfela vhuḁungu ngauri vho fhedza vho valelwa dzhele ngeno we a vha renga o wanala a si na mulandu.√√ (2)
(Na zwiḁwe zwi pfalaho) [18]

HO DINA ONE – Sharon Mbedzi

MBUDZISO 3

- 3.1 Ndi hune thaidzo ya simuwa hone.√ (1)
- 3.2 Ndi dzikhonani.√ (1)
- 3.3 Ndi ya nga nḁa ngauri luambo lwo shumiswaho lu sumbedza o sinyuwa.√√ (2)
- 3.4 Ngeletshedzo u vhona mitambo ya 2010 hu na zwivhuya zwe ya sia ngeno Osbon a tshi ri a hu na zwivhuya zwe ya sia. √√ (2)

- 3.5 Kha ri ambe nga ha liñwe fhungo. √√ (2)
- 3.6 Ndi muanewa dendele ngauri mafhungo othe a kwama ene.√√ (2)
- 3.7 Ngeletshedzo o litsha tshikolo o phasa gireidi ya 10 fhedzi. √√ (2)
- 3.8 U divhelwa uri u funesa nndwa/U a kona u lwa. √√ (2)
- 3.9 Hai a si zwavhudi ngauri muthu a songo funzeaho ha bveleli vhutshiloni.√
Muthu a songo funzeaho ha koni u vha na muhumbulo wo
tandavhuwaho.√ U dovha hafhu a sa lenge u fhurea.√
(Zwiñwe-vho zwi pfalaho). (3)
[17]

NA

MBUDZISO 4

- 4.1 Sibongile√ na Veronica.√ (2)
- 4.2 Vho vha vho disa goloi ya Ngeletshedzo.√√ (2)
- 4.3 A tana tshipida tsha mathakheni ngauri ndi hune mutambi dendele zwa mu
vhifhela hone.√√ (2)
- 4.4 O mu rengisela goloi i si na mabambiri a vhukuma.√√ (2)
- 4.5 Ngeletshedzo ndi ndeniwa nahone ha na thonifho. √√ (2)
- 4.6 One hu khou ambiwa madikita.√ O dina ngauri ndi one o fhedzaho
tshelede nge Ngeletshedzo a vha a tshi twa hone.√ (2)
- 4.7 Vho sumbedziwa nga Veronica vhunga o vha a tshi divha Dididi.√√ (2)
- 4.8 Tsilu hu khou ambiwa Ngeletshedzo. Ndi tsilu ngauri ha ngo kona u vhona
uri mabambiri a goloi ine a khou rengiselwa a si a vhukuma. √√ (2)
- 4.9 Ndo vha ndi tshi do mu eletshedza uri kha vhuyelele tshikoloni a
pfumedzane na mashaka na u fara mabindu awe zwavhudi. √√ (2)
(Na zwiñwe zwi pfalaho) [18]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA

FINDINKODO – TT Mudau

MBUDZISO 5

- 5.1 Muḍini wa Muthumukhulu.√ (1)
- 5.2 Ndi dendele.√ (1)
- 5.3 Muthumukhulu u vhona vhatshena sa khonani a tshi tea u amba navho ngeno Skosana a tshi vhona vhatshena sa maswina.√√ (2)
- 5.4 U bveledza mafhungo ngauri ndi hune ra pfa nga ha u ḍiimisela ha ḷihoro ḷa lushaka zwi tshi ḅanisa vengo kha vhathu. √√ (2)
- 5.5 ḷihoro ḷa Lushaka√ na Madimokirati.√ (2)
- 5.6 B/Vhathu vha tshilisane.√ (1)
- 5.7 Ndi muthu ane a si fune u vhuswa nga vharema ngauri ndi mutshena o ḍalaho muya wa tshiḷalula.√√ (2)
- 5.8 Kha vha litshe u shuma phalamenndeni.√√ (2)
- 5.9 Ee ndi a tendelana nawo ngauri Muthumukhulu u a ḷanganedza vhatshena ngeno Skosana na Duma vha sa ḷanganedzi vhatshena.√√ (2)
- 5.10 Ndi nga vha eletshedza uri hu vhe na nyanḍano na tshumisano vhukati havho√ uri hu kone u vha na mulalo na vhudziki√ zwine zwa ḍo thusa vhatevheli vha ayo mahoro u vha na fhulufhelo kha vharangaphanḍa.√ (3)
- [18]

NA

MBUDZISO 6

FINDINKODO – TT Mudau

- 6.1 Ndi hune ha simuwa thaidzo vhukati ha vharangaphanḍa vha mahoro.√ (1)
- 6.2 Madimokirati.√ (1)
- 6.3 Vho fhulufhuwa ngauri vharema vha na zwidulo zwinzhi phalamenndeni.√√ (2)

- 6.4 Muvhuso wa vhatshena vha tshi kandekanya pfanelo dza vharema, tshifhinga tsha zwino tsha dimokirasi.√√ (2)
- 6.5 C/A vha na zwidulo zwinzhi phalamenndeni.√ (1)
- 6.6 De Wit u vhona khwine hu u bva phalamenndeni √ ngeno Coetsee a tshi vhona zwi khwine u tikedza muvhuso une wa khou vhusa.√ (2)
- 6.7 Vha khou tshuwa ngauri a vha tsha do amba tshithu muvhusoni.√√ (2)
- 6.8 Ndi a tendelana nae ngauri lihora la Lushaka a li tshe na maanda khwine ndi u shuma kha wonoyu muvhuso.√√ (2)
- 6.9 Zwo tea ngauri ndi kale vho kandedzwa kha shango lavho. Zwino vha khou toda u vhusa.√√ (2)
- 6.10 Hai, a dzo ngo tea ngauri dzi thivhela mveledziso ya shango dza dovha dza thithisa vhudziki. Zwi dovha hafhu zwa dadisa na vhatevheli vha madzangano a polotiki ane a khou fhambana.√√
- Ee, dzo tea ngauri dzi thusa uri hu vhe na tshumelo na ndinganelo kha vhadzulapo.
(Na zwiwe zwi pfallaho.) (2)
- [17]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI

ZWA VHUTSHILO – NA Milubi na LL Mafenya

MBUDZISO 7: 'NDI A PUTEDZA HA ITEA DEMBE' – NA Milubi

- 7.1 Muḁini wa Vho Dimbalala/Wa Vho Narina.√ (1)
- 7.2 Mathomele ngauri ndi hune ra pfa nga vhaanewa vhahulwane na thaidzo dzavho.√ (1)
- 7.3 Ndi vhuḁifari vhu si havhuḁi ha Vho Narina ha u funana na vhaḁwe vhanna ngeno vhe na munna.√√ (2)
- 7.4 U sumbedza uri Vho Dimbalala vho vha vha tshi khou vhaaisala nga zwiito zwa mufumakdzi wavho zwa tou ḁḁiswa nga musi vha tshi vha vhona vha tshi dzhena.√√ (2)
- 7.5 Ndi ya u sumbedza kutshilele ku si kwavhuḁi kwa vhaḁwe vhafumakadzi. √√ (2)
- 7.6 Vho vha vhe mufumakadzi wa zwiito zwo bvaho vhe tseramisiamelo. (Na dziḁwe phindulo dzo teaho) √√ (2)
- 7.7 B/Narina.√ (1)
- 7.8 Zwiito zwavho zwi a fana ngauri vhoḁhe a vha fhiri muthu./Vha funesa vhanna.√√ (2)
- 7.9 Zwi a itea ngauri hu na vhafumakadzi vha sa fhulufhedzei lune munna u luka maano a u ḁḁa u wana ngoho. √√ (2)
- 7.10 I hone, ndi ya uri hu na vhafumakadzi vha sa fhulufhedzei kha vhanna vhavho nga u funa vhaḁwe vhanna ngeno vho maliwa zwine a zwi ḁanganedzei vhutshiloni sa izwi zwi na masiandaitwa a si avhuḁi.√√√ (3)
- [18]

NA

MBUDZISO 8: 'DOKOTELA WA MUKHUWA NANDI' – LL Mafenya

- 8.1 Ndi Louw.√ (1)
- 8.2 Ndi ya uri vhatshena a vha khou tangedza tshanduko dzo vhaho hone dzine dza tendela madokotela a vharema a tshi ilafha vhatshena.√√ (2)
- 8.3 Ndi musi mufumakadzi wa Louw a tshi lovha e sibadela nge munna wawe a hana a tshi ilafhiwa nga dokotela wa murema.√√ (2)
- 8.4 Zwi disa muhumbulo wa uri hu na vhatshena vhane vha kha di tshila vhutshilo ha tshitalula. Louw we a vha e mutshena o hana dokotela Konani wa murema a tshi ilafha mufumakadzi wawe.√√ (2)
- 8.5 Ee. Zwigwada zwi sa khou andanaho ndi tsha vhatshena na vharema. Konani na Mawela vhane vha vha vharema, a vha khou andana na Louw na supritenndede vhane vha vha vhatshena malugana na u ilafha mufumakadzi wa Louw.√√ (2)
- 8.6 Phambano ndi ya uri zwibadela a zwi tsha khethulula muthu nga lukanda.√√ (2)
- 8.7 Thero ndi uri vhatshena vha litshe vhutshilo ha tshitalula ngauri a vhu na zwivhuya nahone zwi lwa na mulayo.√√ (2)
- 8.8 Vhudipfi hanga ndi ha u pfa vhutungu/dinalea/sinyuwa musi mukhuwa a tshi hana u thathuvhiwa nga murema a fhedza o lovha. √√ (2)
- 8.9 Ndi vhona zwi songo tea ngauri Konani a hu na tshe a vha o khakha tshone/Mulayo wo vha u tshi tenda uri dokotela wa murema a ilafhe vhatshena.√√

KANA

Zwo vha zwo tea ngauri supritenndede wa sibadela ha ngo ima nae kha thaidzo ye a vha e nayo. √√
(Na zwiwe-vho zwi pfalaho).

(2)
[17]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:

35

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI

MBUDZISO 9: THINGOTHENDELEKI – NA Milubi

- 9.1 U khou di thutha, ha thuthea, mutaladzi wa 12.√
U khou di fhata, ha fhate, mutaladzi wa 13.√ (2)
- 9.2 Pfunzo√, mushumov√ na mbingano.√
(ZWIVHILI fhedzi) (2)
- 9.3 Liedzamuthu kana Lifanyamuthu.√√ (2)
- 9.4 Li bvisela khagala uri murendi u khou pfa vhutungu.√√ (2)
- 9.5 Murendi o dinalea ngauri lutingothendeleki hu na zwinzhi zwi si zwavhudi
zwe lwa muvhangela.√√ (2)
- 9.6 Murendi u khou todou humisela lutingothendeleki ha vho lu thomaho
ngauri lwo mu vhangela mathada.√√ (2)
- 9.7 I disa tshifanyiso tsha uri thingothendeleki dzi leludza zwithu.√√ (2)
- 9.8 Ndi wa uri thingothendeleki dzi na zwivhuya dza dovha dza vha na
zwivhi.√√ (2)
- 9.9 Ee.Ndi dza ndeme ngauri hu na hunzhi hune dza ri thusa hone/Ndi vhona
dzi si dza ndeme ngauri dzi vhang a thaidzo dzo fhambanaho kha
vhathu.√√ (2)

[18]

NA

MBUDZISO 10: MUUNGELEDZI – TN Pholi

- 10.1 Liviavhathu.√ (1)
- 10.2 Nga dwadzetshifu.√ (1)
- 10.3 Zwi amba u sa pfa musi u tshi kaidziwa.√ (1)
- 10.4 Nga zwa vhudzekani vhu songo tsireledezaho.√√ (2)
- 10.5 Li disa tshifanyiso tsha uri vhulwadze uvhu vhu a vhulaha nga ndila i
shushaho.√√ (2)

- 10.6 U khou khwathisedza zwine a khou amba zwauri dwadze ili la dzhena kha muthu li a vhulaha.√√ (2)
- 10.7 Ndi vhaaluwa na vhaswa.√√ (2)
- 10.8 Ipfi li khou sumbedza vhuhulwane na maanda ane dwadze ili la vha nao.√√ (2)
- 10.9 Ndi ya uri dwadzetshifu li fara vhahulwane na vhatuku, vho pfumaho na vha songo pfumaho, nahone la dzhena li a vhulaha. √√ (2)
- 10.10 Ndi u ditsireledza musi muthu a kha zwa vhudzekani na u sa didzhenisa khazwo.√√ (2)
(Na dziñwe phindulo dzi pfalaho). [17]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35
MARAGAGUTE: 70